

Sandra Stepanova:

Elettih muinoin Tunguon rahvaš...

Osa II

Toinen suosittu markkina-
paikka oli Kajaani, missä jär-
jestettiin syysmarkkinat 24.11.
Sinne mentiin mikäli keli salli.
Käytiin myös kauppamatkoil-
la Kuopiossa ja Oulussa.

Markkinatavarana oli lintu-
saalis, kala, nahkat, voi, rah-
ka. Tilaan ostettiin taloudessa
tarvittavaa tavaraa.

Pekka Aallon kotona oli pi-
detty aittakauppaa: ”Siellä
myytiin sokeria, teetä ja kah-
via sekä toisinaan myös kan-
gastavaraa. Aittakauppata-
vara ostettiin Suomesta (suurim-
maksi osaksi Kajaanin mark-
kinoilta), Arkangelista ja
Sungun markkinoilta. Arkan-
gelissa käytiin vain kesäisin.”

Kesäaikana oli ehdittävä
vielä varata talveksi marjoja
ja sieniä, mikä oli naisten ja
lasten työnä. Puolat ja musti-
kat survottiin sekaisin ja säily-
tettiin saaveissa kylmässä ai-
tassa. Mustikkoja myös kui-
vattiin. Sienet suolattiin.

Miehet polttivat tervaa ja
tököttiä (talvisin ja syksyisin).
Jos ei ollut muuta hommaa,
menivät miehet uittoon, jos-
kus tukinajoon. Tukiinuittoon
kävivät ne, jotka eivät men-
neet Muurmannille kalasta-
maan, vaan jäivät kotiin hei-
näntekoon.

Eräänä ansiotyönä oli pys-
tyynkuivaneiden honkien
veistäminen nelisnurkkaisiksi
— joita sanottiin ”liipetiksi”.
Niitä tilattiin Norjasta. Yksity-
sivät saivat ottaa honkia val-
tion metsistä ilmaiseksi. Talvi-
kelillä ne vietiin Sorokkaan,
lastattiin seilareihin ja vietiin
Norjaan.

Naisten talvitöihin kuului
villalangan kehääminen.
Kehrittiin vain rukeilla, jotka
ostettiin Suomesta. Kotona
kehrittiin pellavasta myös
verkko- ja nuottalankaa, mut-
ta enimmäkseen ostettiin jo
valmista lankaa — rullalanka-
na Suomesta. Verkot ja nuo-
tat kudottiin kotona taikka
kudotettiin kylässä. Kotona
tikutettiin/kudottiin lapaset,
sukat, villapaidat, myös kan-
gasta, mm. sarkaa.

Miesten kotiaskareina oli
kaikenlaisten puuastioiden
valmistus, samoin myös kesse-
lien, korien ym. sentapaisten
esineiden. Myös huonekalut
— penkit, tuolit, pöydät —
olivat kotona tehtyjä.

Maiju Keynäksen muistiin-
panoissa on tietoja myös kou-
luopetuksesta. Kouluja oli vä-
hän, opetus tapahtui vain ve-
näjänsäällä (samoin kuin
kirkonpalveluskin), opettajat-
kin olivat venäläisiä.

Ossippa Markoff on kerto-
nut, että hänen lapsuudessa
koulu Tunkualla ei ollut.
Hän kuitenkin kävi läpi kansa-
sakoulun alkuaan ”Šišnassa”
(se on Šizn’a — venäläisäsu-
tus Valkean meren rannikkoal-
ueella ja sitten vähän aikaa Ru-
kajärvellä).

Pekka Aalto (s. 1897)
”myös kävi läpi venäläisen
kansakoulun Kevättämäjä-
vessä”. Koulu sinne lienee pe-
rustettu noin v. 1885. Alusta
se toimi vuokrahuoneissa.
Myöhemmin, noin v. 1905 oli
valmistunut yksikerroksinen
iso varsinainen kouluraken-
nus. Tunkuan kirkkokylään
koulu oli perustettu myös
vuosisadan lopulla.

Näin ollen useammat poi-
kalapset tuolloin saivat kansa-
kouluvalmennuksen ja olivat
luku- ja kirjoitustaitoisia.
Niinpä muistiinpanojen mu-
kaan ”P-n Pekan (— S.S.) lap-
suudessa pojat olivat miltei
kaikki (95 %) lukutaitoisia”.*

Mutta Pekan isän sukupol-
vesta ”n. 5 prosenttia osasi lue-
kea, nämäkin miespuolisia”.
Kaikki vanhemmat miehet
osasivat tehdä vain puumerk-
kinsä (= kleinan). Muistitiet-
ojen mukaan noin sata vuot-
ta sitten (mp. on tehty v. 1940,
mutta voi olla että lähtökoh-
tana on pidettävä Pekan lap-
suusaikaa — S.S.) ”Herra
Miihkali Uskelasta osasi kir-
joittaa ja oli kovin mahtava
kirjoitustaidostaan. Hän oli
palvellut 25 v. sotavaessa ja
oppinut siellä kirjoittamaan.
Häntä käytettiin kirjoitustöi-
hin kahdessa kunnassa, Voi-
järnessä ja Tunkualla. Tätä
kirjoitustaitoylpeyttä osoitta-
vat Miihkalin sanat eukolleen:
— — —

* *Huomiota ansaitseva
on, että opetettiin miltei yksis-
tään poikia. Tyttölapsen ope-
tusta pidettiin turhana hom-
mana, varsinkin kun kouluja
ei ollut joka kylässä. Tyttäriä
tarvittiin kotona kotiaskareita
hoitamaan, eikä niissä hom-
missa, vanhempien mielestä,
tarvittu kirjaitaitoa.*

”Oi akka, akka, sinun on lak-
ka kuin tuohivakka. Minun
lakka (päälakka — S.S.) on
toista: Kun minä kynällä piir-
rällän, niin štoofoa (= viina-
ryppy) siirrällän.” Hän sai
vähäisestäkin kirjoitustyöstä
muun palkkion lisäksi viinaa.

Kuten tiedämme, karjalai-
set ovat ortodokseja. Arkan-
gelin aluearkiston dokument-
tien mukaan Tunkuan seura-
kunta oli järjestetty v. 1848.
Mutta vielä v. 1865 kylässä ei
ollut kirkkoa, jota tuolloin
vasta rakennettiin. Siihen asti
toimi vain tšasouna, rukous-
huone. Myöhemmin toimi yk-
sikupolinen/yksipuolinen
puukirkko. V. 1889 Tunkuan
seurakuntaan kuului 25 kylää
ja pienasutusta, yhteensä 1921
henkeä, joista yli 500 ”roskol-
nikkoa” siis vanhauskoista.

Kansan uskovaisuuteen
omalla tavallaan vaikutti
myös Solovetskin luostarin —
Solohkoin — läheisyys. Sinne
pyhiinvaellusmatkan olivat
tehneet useimmat seudun
asukkaista.

Niinpä Pekka Aalto/Iva-
noff oli ollut siellä kahdesti,
viimeksi v. 1919, jolloin saari
oli englantilaisten vallassa.
Siellä oli miesluostari. Luos-
tarilla oli suuri karja, omat
laivat ja laivakorjaamot, tehtiin
pyhimysten kuvia jne.
Luostari tuli melkein omillaan
toimeen.

Suuren vaikutuksen Peka-
kaan teki luostarin hautuu-
maa. ”Joka ristissä oli runo-
mittainen elämäkerta. Hau-
tausmaalla oli kauniita kuk-
kaistutuksia. Sinne oli hau-
dattu ylhäisöönkin kuuluvia.

Oli lähellä myös nunna-
luostari, joka sijaitsi Mägriän
joen suussa meren rannalla,
luonnonihanalla paikalla So-
rokan ja Kemin välillä. Sinne
sisälle miehiä ei päästetty.”

Huomaan tässä, että py-
hiinvaeltaminen Solovetskiin
oli hyvin yleistä karjalaisten
keskuudessa. Sinne käytiin
kaikista Vienan Karjalan ky-
listä, myös Repolasta, Ruka-
järveltä ym. (viitataan vaikka-
pa Ossippa Markoffin kerto-
mukseen Markkisenvaaran
perustamisesta).

Arkistotietojen mukaan
noin neljäsosa Tunkuan väes-
töstä oli starovieroja, van-
hauskoisia elikkä raskolnik-

koja. Pekka Aallon äiti oli ol-
lut myös staroviera. Epäile-
mättä asiaan oli vaikuttanut
se seikka, että Valkean meren
rannikkoalueella asui paljon
Venäjältä paenneita vanhaus-
koisia. Molemmat kertojat
muistavat olleen myös puusti-
noita: ”Sorokan ja Kemin vä-
lillä lähellä meren ranta oli
kertoman mukaan useampia-
kin puustinoita, erakkomajo-
ja.”

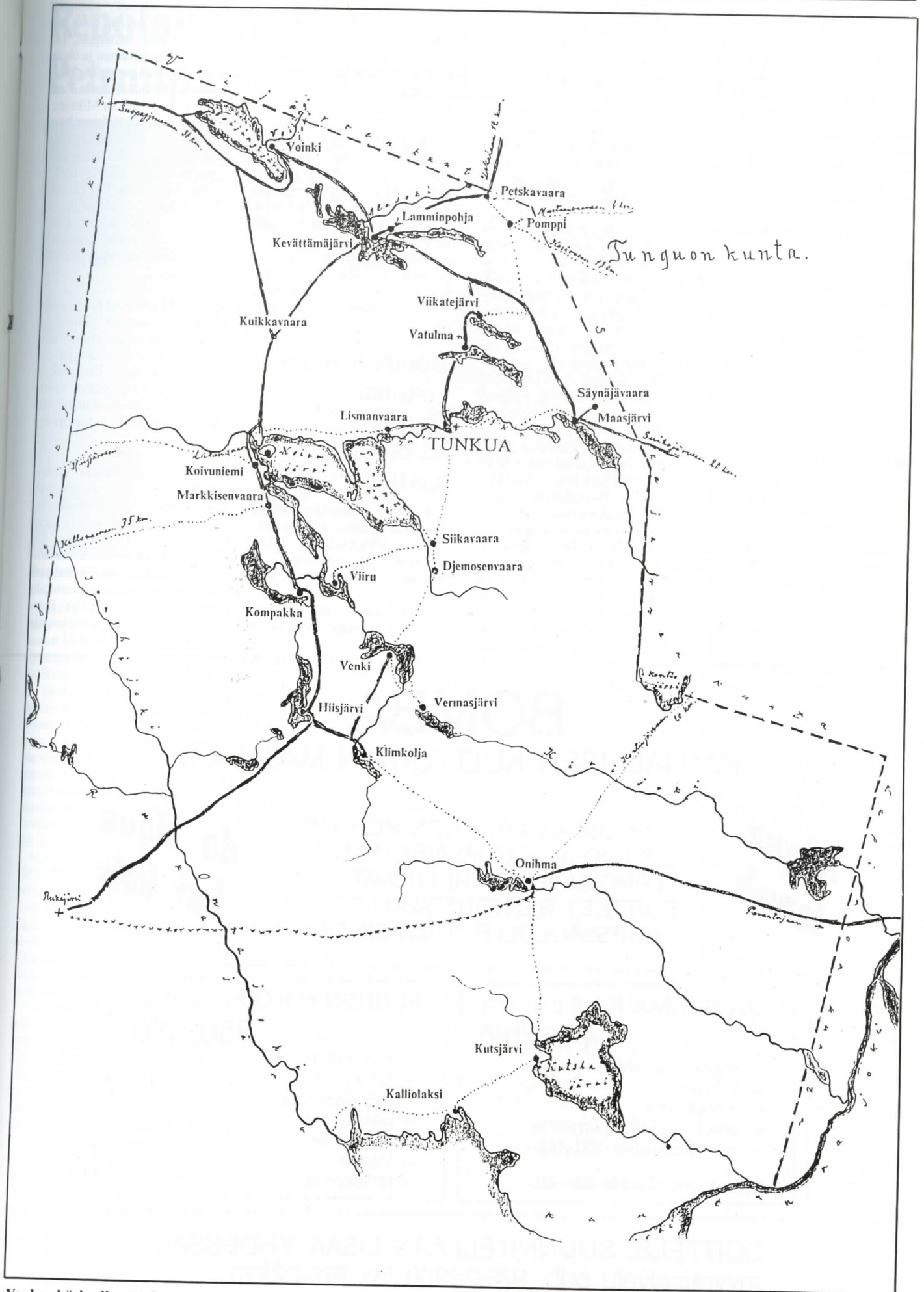
Starovierat eivät menneet
vihille. Jos taas pakotettiin,
sylkivät he papin antaman vii-
nin, eivätkä suudelleet papin
ristiä, koskettivat sitä vain ne-
nällä. Starovieratkin kävivät
Solovetskin saarelle, mutta
luostariin menivät vasta sen
jälkeen, kun jumalanpalvelus
oli jo päättynyt.

On jäänyt myös jonkinlai-
sia muistoja uskovaisten vai-
noista. Niinpä Tunkuan Koi-
vuniemen kylässä oli ennen
ollut huone, jonne uskovaiset
”olivat sulkeutuneet välttääk-
seen virkavallan pakkokeino-
ja, syyttäneet talon pala-
maan palaen itse mukana”. Se
ehkäsaattoi olla joku usko-
vaisten haara, lahko. Kansa
myöhemmin kävi tälle paikal-
le ”palanoisien päällä zavie-
talla”, siis lupauksella, jotain
lupausta täyttämässä.

Näin tässä lyhyessä tunkua-
laisen kyläyhteisön elämänta-
voista ja harrastuksista, työs-
tä ja toimesta. Elämä kulki
omaa vakiintunutta väylään-
sä; jokainen vuodenaika mää-
ritteli omat työläjinsä ja toi-
mensa, juhiansa ja praansik-
kansa. Kansa noudatti perin-
teisiä käyttötapoja, etikettiä,
moraalia, suhdetta kanssaih-
misiin, luontoon. Kaiken pe-
rustana oli ennen muuta kova
työ.

* * *

Tässä vielä lisäksi muutama
sivuhuomautus, nojautuen
vähän aikaisempaan aineis-
toon. V. 1866 ilmestyi Arkan-
gelin alueen tilastotietokomi-
tean julkaisu, joka sisältää hy-
vin mielenkiintoisen ja mer-
kittävän Pavel Tšubinskin ar-
tikkelin ”Tilasto- ja kansatie-
teellinen kuvaus Karjalaiset”.
Tekijä käsittelee nimenomaan
Vienan karjalaisten tilannet-
ta, siis sitä osaa Karjalasta,
joka kuului Arkangelin ku-
vernementtiin. Artikkelissa

Vanha, käsinpiirretty kartta Tunkuan kunnasta. Tekijä on mahdollisesti Oljo Samulinen (W. Keynään arkisto).

on tietoja kansan elämän ja toiminnan sekä toimeentulon eri aloilta. Tässä muutamia lisäyksiä tilastotiedoista, jotka koskevat Tunkuan volostia.

1. Pavel Tšubinski kertoo, että laskelmien mukaan jokaista taloa/perhettä kohden tarvittiin vuodeksi 77 puutaa viljaa (se on noin 530 g henkeä kohden päivässä, kun keskimääräinen perhe oli 6,36 henkeä — tiedot samassa artikkelissa; missä ja kuka on tehnyt nämä laskelmat, siitä ei ole puhetta). Tunkuan volostissa keskimäärin sitä jäin vain 26 ¼ puutaa (siemenviljat erikseen, ne ei kuulu tähän lukuun). Tunkuan volostiin kuului myös Suikujärven pitäjää.

Näin ollen viljaa ei riittänyt, vaikka karjalaiset käyttivätkin sitä hyvin säästäväisesti. Köyhempien perheiden sitä täytyi ostaa, jos oli varoja. Eniten kärsivät leskien ja monilapsiset perheet. Sattui niinkin, että oli mentävä kerjäämään.

2. Vuoteen 1865 mennessä Tunkuan volostissa (mukana Suikujärven pitäjää) oli ollut kirjoilla 552 hevosta, 1 075 päätä nautakarjaa, 1 219 lammasta, talouksia eli perheitä vastaavasti 561.

3. Tšubinski myös luettelee

ne lintu- ja eläinlajit, joita pyydettiin metsästä: metsoja, tettejä, metsäkanoja, pyitä; kaadettiin karhuja, revoja/kettuja, ahmoja sekä minkkejä, saarvoja, oravia, jäniksiä.

4. Vuonna 1865 Tunkuan volostin 3 568 asukkaasta lukutaitoisia oli ollut 23 (1:181) ja Vienan Karjalassa se oli IX paikalla. Verrattuna Voijjärven kyläyhteisöön ero oli melko suuri — siellä 1 149 asukkaasta lukutaitoisia oli 45 henkeä (siis 1:25) — tämä olikin paras tilanne koko seudulla. Tekijä huomioi: "Lukutaitoisia olisi enemmän, jos opettajat (kirjaimellisesti kääntäen 'opettavat' — ne, jotka opettivat) taisivat karjalan kielen". Siis opettajina toimivat ainoastaan venäläiset — mikäli heitä yleensä oli; tavallisesti opetusta hoitivat kirkonpalvelijat, papit.

5. Kuten artikkelista ilmenee, Vienan Karjalassa v. 1865 toimi viisi kirkkoa — Vuokkiniemellä, Paanajärvessä, Uhtualla, Jyskyjärvellä ja Tunkuan volostissa Suikujärvellä. Tunkualla ja Voijjärvessä ne olivat vasta rakenteilla, siellä toimivat vain tšasounat. Ja niitä taas Vienan Karjalassa oli yhteensä 27.

On tietoja myös vanhauskoisuudesta elikkä raskol'ni-

koista. Tunkuan volostissa 3 568 henkilöstä heitä oli 2 841, siis 79,59 prosenttia — se oli Karjalassa suurin määrä (toisella tilalla oli Kiestingin volosti). Samalla Tšubinski huomauttaa, että vanhauskoisuus oli täysin ulkonaista ja tosioloissa se merkitsi ehkä ainoastaan erikoisten astioiden käyttämistä. Eivät karjalaiset tietäneet ja tunteneet vanhauskoisuuden syviä syntyperiä, sen ilmestymisen syitä. Ehkä se oli vain erikoista ja omintakeista vastapainoa viralliselle kirkolle? Hyvin helposti saatettiin muuttaa uskoa — vanhauskoisuudesta viralliseen uskoon ja päinvastoin. — S.S.

Bomban juhla- viikoilla runsaat 12 000 kävijää

Bomban juhlat viikot kokosivat tänä kesänä entistä suuremman yleisömäärän. Juhlaviikkojen 44 tilaisuudessa oli yhteensä runsaat 12 000 kävijää.

Nouse Inkeri -näytelmä esitettiin 11 kertaa ja katsojia oli kaikkiaan 7 500.

Juhlaviikkojen päätteeksi Petroskoin teatteri esitti karjalankielisen näytelmän, Leo Närjän kirjoittaman ja ohjaaman "Huikkua pajuo karjalaine". Pääosissa olivat Vieno Kettunen ja Pekka Miksijev.

Ensi kesänä Kalevan Näytämö tuo Bombaan Viron kansalliseepoksen Kalevipoejin pohjalta tehdyn näytelmän. Sen ohjaa Ivo Eensalu. Suunnitelmat ulottuvat jo vuoteen 1994. Silloin tähtäimessä on järjestää suomalais-ugrialaisten kansojen teatterifestivaalit.

■ **VANHAN SALLAN** asukkaat ovat saaneet vihdoin luvan ylittää valtakunnan rajan Kelloselän. Salla-seura järjesti heinä-elokuussa viisi retkeä. Kohteina ovat ainakin Vuorikylä, Kairala, Alakurtti, Ylikurtti ja Sallan vanha kirkonkylä.

□ **KOP:n konsernin** varainhallinnon ja sijoitussuhteiden vastuunkantajaksi on nimitetty johtaja Jari M e l g i n .

□ **Puolustusvoimain** komentaja, amiraali Jan Klenberg on myöntänyt sotilasansiomitalit everstiluutnantti Pekka R a p i l a l l e ja ylitarkastaja Heikki P a a n i l a l l e .

BOMBA

KARJALAISEN KULTTUURIN MAJATALO

**Tulgua
terveh**

POHJOIS-KARJALAINEN PUHDAS
LUONTO JA KARJALAI SKYLÄN
LEPPOISA ILMAPIIRI LUOVAT
PUITTEET RENTOUTTAVALLE
YHDESSÄOLOLLE, TULE SINÄKIN

**da olgua
kui kois**

LUONTOMATKA 3 pv/2 yötä
445,-/hlö

— majoitus 2 hh/ph
— kylpylä
— rantasauna
— ohjelmaa koko perheelle
— retki Saramolle 150,-/hlö

Syystarjous viikoilla 35—42

KUNNON KOKOUS 2 pv/1 yö
350,-/hlö

— majoitus H 2
— tulokahvit
— kylpylä/sauna
— päivällinen
— aamiainen
— lounas
— lähtökahvit

SOITTELE, SUUNNITELLAAN LISÄÄ YHDESSÄ!!
myyntipalvelu puh. 976-22260 fax 976-22270